

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *Bartha Miklós*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bp
(Hely)

1927. 10. 23.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Bartha Miklós

Idő

"1927"

Személy

He

BARTHA MIKLÓS

„Furcsa szív a magyar szív. Szobrot emel annak, akit életében megtagadott. Ünnepelet rendez annak emlékére, akit nem hagyott élni vagy megrugdosott, Drága koszorút tesz a sírjára annak, akinek éheznek az özvegye. Nem engedünk élni senkit, de a parádés temetésekkel békében meghalni sem engedjük őket...“

Bartha Miklós írta ezt és ezért önkéntelenül jut eszünkbe, amikor vasárnap az ő emléke előtt fog áldozni a kegyelet, az ő szobrára teszi le a koszorút az utókor hátlája. Vajjon mit mondana, mit írna ma az a Bartha Miklós, akinek sírjánál a saját szavait idéztük? Vajjon vállalná, vagy megtagadná azoknak elismerését, akik emlékének áldoznak és lenne-e öröme ebben a korszakban, amelyet sokan sokban az ő eszméi megvalósulása korszakának hirdetnek?

Általában izgatón érdekes az a kérdés, — a leggyakorlatiabb kérdések leggyakorlatiabbja — hogy az elmúlt korszak elhunytjai miképpen viselkednének ma és miféle elveket vallanának ebben a korszakban, amelyik — egy kis túlzással szólva — még a legtávolabbi szerves összefüggéseit is elvesztette az ő életük közelmúltjával?... Hogy *Tisza* István a hangos antiszemitizmus vagy liberális eszméit szolgálná-e, ha ma élne, — legitimista volna-e, vagy szabad királyválasztó? Hogy mit szólnának a mához *Szilágyi* Dezső, *Eötvös* Károly, avagy *Ugron* Gábor és a többiek?

Bartha Miklóssal egy kicsit zavarban van az ember. Szabadságszerető volt, de cikkei, politikai beszédei és *Kazár földön* című riportkönyve miatt szélsőséges antiszemitának tartották. Radikális volt, szélsőségesebb a későbbi szabadgondolkodóknál, viszont mint az egyházpolitikai javaslatok legkérlelhetőbb ellenségét, sokan klerikálisnak is tar-

tották és a szociálistákat, akiket ő nevezett el „*Jakabokányoknak*“ és „*házatlan bitingoknak*“, éppen olyan vadul gyűlölte, mint a Habsburgokat, — gyakran a főurakat, sőt a klerust is — az armádiát és a Tiszákat. Radikálizmusa, osztrák s német gyűlölete nem kergette volna-e őt az októberi forradalom élére, vagy nem a kurzusnak lett volna-e később vezére. Nehéz ezt eldönteni.

A tények azt mutatják, hogy ebbe a második szélsőségbe semmiesetre sem szédült volna bele, mintahogy nem arra az oldalra, hanem emerre kerültek fegyvertársai is, — *Holló* Lajos, *Lovász* Márton és azok, mint *Bathjány* Tivadar és *Hock* János — akik más oldalon vallották ezeket az elveket s akiket hasonlóan antiszemitának tartott az e kérdésekben akkor nagyon finnyás és túlérzékeny korszak és akiket vele együtt gyakran nevezett klerikálisnak az a letűnt szabadelvűnek nevezett szellem, amelyik a felekezeti kérdésekben ugyan türelmes volt, de szabadelvű — sohasem. Mi azt hisszük, hogy a Bartha Miklós pályája is éppen úgy balfelé ívelt volna, mint azoké, akikkel egy életen át egy ösvényen járt és akiket tradícióik, izlésük, szellemük az idők nagy változásakor balfelé robbantott.

Bartha Miklós negyvennyolcas volt. Egész életén át a negyvennyolcadiki függetlenség eszméjét szolgálta; véletlenül 1848-ban született is. Huszonnégy éves korában már képviselő volt, azután hosszú ideig a kolozsvári „*Ellenzék*“ szerkesztője. 1881-ben két katonatiszt egy cikke miatt megjelent lakásán és ott kardjukkal össze-vissza kaszabolták. Országos felháborodás tört ki akkor és Kolozsvár előkelő, első kerülete — ahol az erdélyi mágnások, egyetemi tanárok, a város előkelő értelmisége vitték a vezetőserept — megválasztá képviselőjének.

A parlamentben a függetlenségek Ugron-Holló csoportjához tartozott. Mindig a leg-

élesebb, legkönyörtelenebb harc híve volt. Radikalizmusa nem ismert határt és még a negyvennyolcas testvérpárt ellen is olyan bőszen, kegyetlenül hadakozott, hogy a legélesebb személyi polémiaikba keveredett gyakran *Justh* Gyulával, *Helpel*, *Eötvös* Károllyal és ő írta *Kossuth* Ferencnek, amikor az leszerelt egy obstrukciót, hogy:

— *Ez a citromfacsaró talián pedig menjen haza Olaszországba makarónit enni*

A legnagyobb magyar publicisták egyike volt. Pedig az nagy szó volt abban a korban, amikor *Kaas* Ivor báró, *Falk* Miksa, *Rákosi* Jenő, *Ábrányi* Kornél, *Bekszics* Gusztáv, *Vészi* József, *Veigelberg* Leó, *Horváth* Gyula, *Eötvös* Károly, a fiatal *Vázsonyi* Vilmos írtak vezércikkeket.

Nem volt könyvmoly, világot sem látott, nem is tudott annyit, mint annak a kornak nagy vezércikkírói, de hatása sokkal nagyobb volt mindezeknél. Csodálatosan mestere volt a magyar nyelvnek. Egyszerű tömondatai — gyakran csak egyetlen rapszódikus szóból állott a mondata — gyűjtöttek, lánggal égtek, felbőszítettek vagy megráztak, felemeltek vagy vezettek és ragadtak magukkal fascinált cikkeinek rapszódikus, száguldó logikája is. Hasonlatai, képei eleven életet éltek, érvei lenyűgöztek és szatírája gyilkolt. Úgy játszott ezen a klaviatúrán, mint egy istenáldotta virtuóz: a lágy, lírikus, érzelmes hangokon éppen úgy, mint amikor tűzrelőbbantottak, mennydörögtek ujja alatt a billentyűk.

Fékezhetetlen volt. Úgy gázolt gyakran nemcsak Bécsnek, a közöshadseregnek, de az uralkodóháznak a beleiben is, hogy *azért ma esztendőkre menő fegyház járna*. Ahogy nem kímélte saját személyükben ellenfeleit, olyan lágy poéta tudott lenni a magyar jövő kirajzolásában és olyan szentimentálisan elmélyedő, amikor a negyvennyolcadiki tradíciók ösvényére vezette gyöngéd kézzel közönségét.

omda 1927 — 1695

(He

Budapesten mindenki ismerte a kistermetű, de elegáns, őszbeborult fekete urat, akinek körszakállas arca olyan jellegzetesen értelmes és nemes vonású volt, hogy szinte a szobrász vésője alá kínálkozott. Úr volt, úri módon élt, nem is hagyott maga után csak szegénységet z.)

Sohasem élt írók vagy pláne hírlapírók lársaságában. Modorában is zárkózottabb, nehezen melegedőbb volt, akit mindenki inkább exkluzív kaszinó-gentlemannek tarthattott, mint bohémnek és demagógnak, pedig valójában az volt, még pedig a legnemesebb értelemben az: nem hanyag öltözködésre, könnyelműségre, hanem gondolkodásra és könnyelműségre, közvetlenségre, hanem gondolkodásra és belső életfelfogásra.

Akkor halt meg 1907-ben, amikor a nagy nemzeti mozgalomban megbékült liberális elvtársaival — *Justhék*kal, *Vázsonyiék*kal. *Apponyi* tartotta sírjánál a gyászbeszédet:

— Úgy érzem magamat most, — mondta — mint amikor a tengernagynak jelentik, hogy elsüllyedt a harc legmelegebb percei előtt a legjobb páncélos hajó.